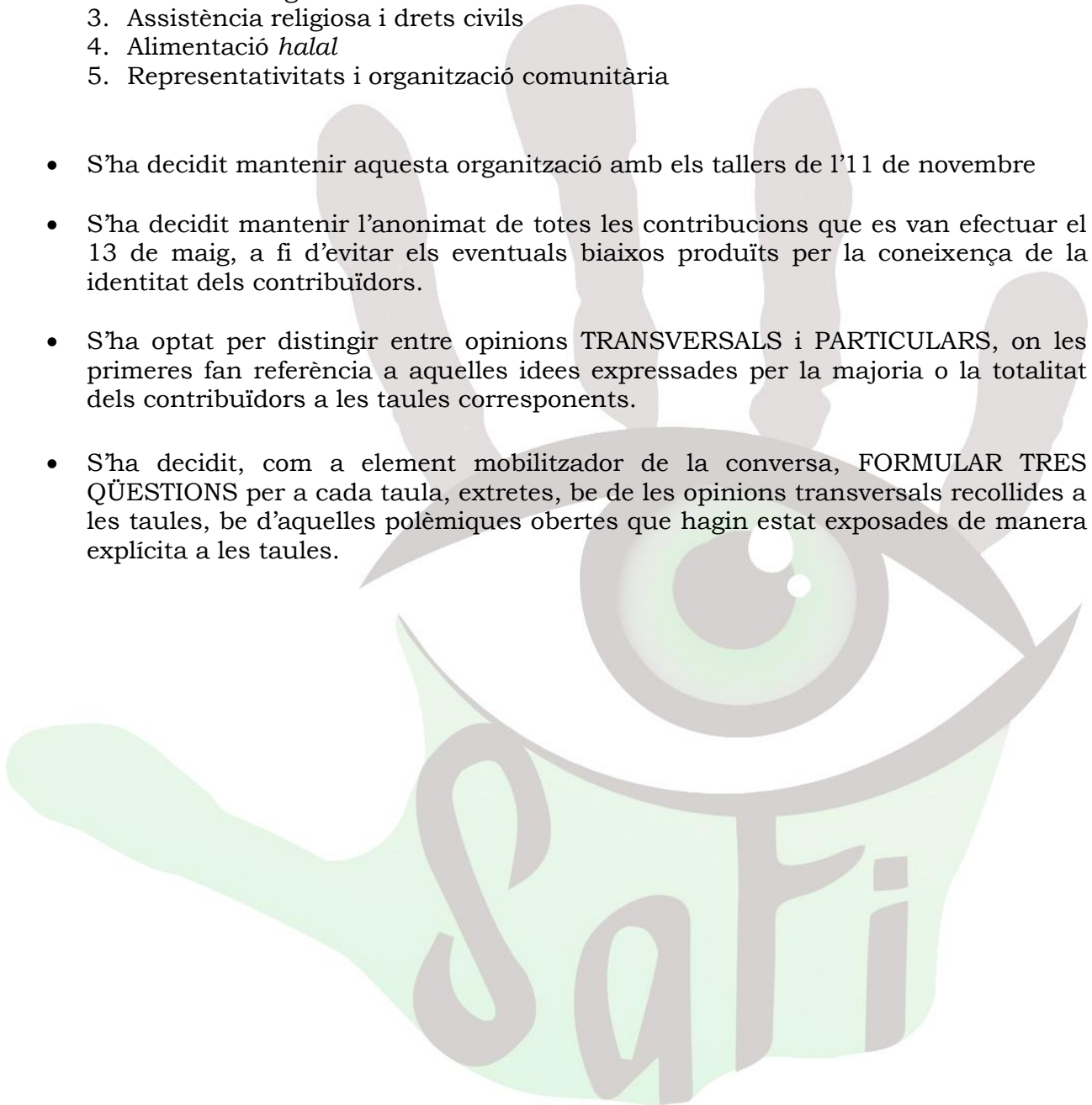

Síntesi de la jornada **“El Islam en España:
25 años de los Acuerdos de Cooperación”**
celebrada a l’Institut Europeu de la
Mediterrànea, Barcelona, el 13 de maig
2017

CRITERIS PER A LA CONFECCIÓ DE SÍNTESE SOBRE LES TAULES DE L'ACTE DEL 13 DE MAIG DE 2017

- La síntesi s'ha efectuat sobre la base de cadascuna de les taules organitzades a la jornada del 23 de maig, que foren:
  1. Llocs de culte i cementiris
  2. Educació religiosa islàmica
  3. Assistència religiosa i drets civils
  4. Alimentació *halal*
  5. Representativitats i organització comunitària
- S'ha decidit mantenir aquesta organització amb els tallers de l'11 de novembre
- S'ha decidit mantenir l'anonimat de totes les contribucions que es van efectuar el 13 de maig, a fi d'evitar els eventuals biaixos produïts per la coneixença de la identitat dels contribuïdors.
- S'ha optat per distingir entre opinions TRANSVERSALS i PARTICULARS, on les primeres fan referència a aquelles idees expressades per la majoria o la totalitat dels contribuïdors a les taules corresponents.
- S'ha decidit, com a element mobilitzador de la conversa, FORMULAR TRES QÜESTIONS per a cada taula, extretes, be de les opinions transversals recollides a les taules, be d'aquelles polèmiques obertes que hagin estat exposades de manera explícita a les taules.

Taula 1: Llocs de culte i cementiris

En primer lloc, la Generalitat compta des de l'any 2009 amb una llei de centres de culte, Llei 61/2009 del 22 de juliol, que segons l'administració és una resposta a una situació d'inseguretat i poca claredat legal existent. Abans hi havia iniciatives municipals, com per exemple, ordenances a nivell municipal que des dels ajuntaments intentaven posar ordre a la qüestió d'obertura de centres de culte. El resultat va ser que els requisits per obrir un centre de culte potser eren diferents segons el municipi del que es tractés. A la pràctica, per tant, es feia complicat obrir un nou centre de culte. Per tot això es va decidir impulsar una llei aprofitant que la Generalitat té competències en matèria urbanística amb l'objectiu de regular, establir i donar claredat jurídica per tal que tothom sàpiga en quines condicions realment es pot obrir un centre de culte. Ho pretén fer mitjançant les quatre actuacions següents:

1. La normativa diu que tots els ajuntaments han de preveure abans de l'any 2019 una zona qualificada com d'equipaments, que prevegi també l'ús religiós. Malgrat que finalment en aquest espai s'hi pugui acabar posant un centre de culte o no. Però com a mínim l'ús religiós ha d'estar admès en tots els plans urbanístics de Catalunya. L'objectiu és evitar restriccions a l'ús religiós.
2. Estableix una llicència per l'obertura de centres de culte; un permís. El que pretén és establir clarament quin són els requisits per l'obertura d'un centre de culte; requisits purament tècnics: extintors, sortides d'emergència, lavabos, etc. D'aquesta manera, tothom hauria de saber d'una forma clara quin són els requisits que cal complir per obrir un centre de culte (a tot Catalunya). L'objectiu és reduir l'arbitrarietat del procés d'obertura, i fer un procés reglat on tothom sàpiga quines són les normes que cal complir per tal d'obrir un centre de culte.
3. Estableix un procés per regularitzar els centres de culte que existien abans de l'entrada en vigor de la llei. Si es tenia alguna mena de permís que s'havia concedit abans de l'any 2009, es pot continuar amb la seva activitat normalment sense necessitat de fer cap mena de tràmit; sempre i quan no es faci una ampliació de superfície. Si, en canvi, tenies un local que no tenia cap mena de permís, la llei et dona l'oportunitat de legalitzar-ho sempre i quan puguis acreditar que compleixes algunes mesures mínimes de seguretat, concretament: tenir extintors, tenir un mínim de portes, i que un tècnic faci un certificat de seguretat estructural. Complint aquests requisits es podien continuar amb tota normalitat. Hi ha un termini per regularitzar la teva situació: acaba el 2020.
4. Prohibeix la discriminació de les comunitats religioses en l'accés als equipaments públics. Abans, en alguns municipis s'admetia l'accés a tota mena d'entitats excepte a entitats religioses. Amb la llei s'ha d'admetre a les comunitats religioses en les mateixes condicions que qualsevol altre entitat; han de tenir el mateix tracte que la resta d'entitats.

Amb l'objectiu d'afavorir el procés de regularització de totes les comunitats l'Ajuntament de Barcelona té una línia de subvenció per l'adequació dels local de cara a complir amb la normativa. No cobreix el 100% però abarateix molt els costos que sovint són molt elevats. Dins de la línia de subvencions ordinàries que té l'Ajuntament de Barcelona, hi ha una altra línia específica per afers religiosos que està pensada per a les celebracions, per aquelles comunitats que el seu lloc de culte es queda petit i que es veuen forçades a llogar un equipament; poden demanar aquesta subvenció.

Un tema que encara està sobre la taula és el dels cementiris. Segons la Generalitat, hi ha intenció de treballar el tema, s'ha fet un diagnòstic i s'ha treballat en la modificació de l'ordenança municipal, però és un tema pendent d'abordar. La realitat és que es

continua amb xifres molt baixes d'enterrament a Barcelona, la gran majoria de gent continua repatriant-se. El problema de fons és semblant al dels llocs de culte: hi ha poc sòl i és molt car, i a més, la normativa en el cas de Catalunya no permet l'enterrament directament a terra sense taüt i això fa més difícil crear espais adequats. Per tant, el que s'ofereix no sempre s'ajusta a allò que es demana, amb el ritual. Per tant, es proposa revisar el paràgraf que menciona enterrar amb taüt per tal de veure si es pot modificar, o al menys aclarir-ho per tal que els drets que sí que existeixen es puguin complir. Ara bé, tot i que és cert que hi ha una normativa específica que impedeix cap enterrament sense taüt, sense caixa, alguns assenyalen que és una qüestió que s'ha tractat directament amb el Departament de Salut, que posa sobre la taula una sèrie d'arguments tècnics que el desaconsellen. El repte, en qualsevol cas, és que els ajuntaments coneguin l'apartat dels Acords que diu que ha d'haver parcel·les destinades a la confessió islàmica als cementiris municipals. Això s'ha de començar a implementar, s'han de preveure parcel·les municipals. De moment existeixen a Barcelona, a Manresa, a Calonge, i algun cementiri municipal on hi ha una tomba aïllada. Per tant, queda molta feina pel davant per tal d'aconseguir un compliment satisfactori d'aquest dret.

Un dels conflictes oberts encara a Catalunya és el rebuig envers els centres de culte islàmic (actualment, hi ha dos casos d'oposició a llocs de culte musulmà només a Barcelona). En aquest sentit, sembla haver-hi un consens de que s'haurien de fer campanyes més generals de sensibilització sobre el concepte de diversitat, i en especial dins l'àmbit de la diversitat religiosa. Accions més generalistes, adreçades a tota la població, sobre el concepte de ciutadania dins la diversitat, i que a partir d'aquí es penjarrien accions més específiques per tal de combatre el fenomen de la islamofòbia. Un exemple d'aquesta forma de fer seria la mesura de govern impulsada per l'Ajuntament de Barcelona, el Pla de Lluita contra l'Islamofòbia, que s'ubica dintre d'un marc més ample, Barcelona Ciutat de Drets, i tot el treball de la diversitat es treballa des de Barcelona Acció Intercultural. La majoria de mesures que contempla el Pla no es focalitzen només en l'Islam o en divulgar l'Islam, sinó que sempre s'emmarquen en un coneixement de la diversitat i no només la diversitat religiosa, sinó de també la diversitat cultural.

En aquest sentit arran de les conflictivitats vàries es pregunta si l'administració pública ha de ser secular i què vol dir aquest secularisme. Tot i que alguns plantegen que hauria de ser neutral i oferir el mateix servei a totes les comunitats religioses, no hi ha consens.

Qüestions:

1. Creieu que el tracte a nivell local envers els centres de culte musulmà és discriminatori?
2. Es possible imaginar alternatives funeràries que siguin respectuoses amb les exigències rituals i el marc jurídic vigent?
3. Quin paper han d'adoptar les diverses administracions envers la diversitat religiosa?

Taula 2: L'educació religiosa islàmica

Es planteja que s'hauria de revisar la filosofia de l'educació islàmica i el seu contingut. Una necessitat que rau en els canvis que s'han produït des de l'any 1992 tant a nivell social -el gruix de persones musulmanes és més variat i els actors són diferents- com a nivell polític: sembla ser que avui s'està pensant tot des de Madrid i des d'una Comisió Islàmica de Espanya (CIE) cada cop més centralitzada. Així per exemple, quan es va començar a treballar els continguts teòrics, arran del Real Decret 2438/1994 del 16 de desembre, es van visualitzar dues sensibilitats diferents respecte l'educació: una primera que estava menys enfocada en els escrits i ritus, i valorava més la divulgació entre musulmans i no-musulmans, i una segona que estava més enfocada en l'ensenyament religiós per si mateix. Aquest primer intent de concert es va quedar pràcticament en paper mullat i es va haver d'esperar fins el 2004 perquè hi hagués una certa intenció institucional d'implementar-ho.

En l'actualitat es produeix una nova organització de l'ensenyament. Ara ja no es fa per l'islam, no es fa per la religió, sinó que, amb la nova reforma de l'ensenyament, hi ha una necessitat de col·locar l'oferta de l'assignatura de religió en un lloc diferent: i, com a conseqüència, s'ubica com una assignatura específica dintre d'un bloc de matèries entre les quals l'alumne pot escollir cada any (un any fas religió i el següent ja no). Tot i que hi ha aspectes sobre la violència de gènere, homofòbia i anti-semitisme, islamofòbia, xenofòbia i racisme, com també n'hi ha un bloc sobre el diàleg interreligiós, els nous continguts dels currículums s'han fet des d'una forma d'entendre l'islam molt limitada i amb una clara intenció securitària, fent de l'ensenyament de l'Islam "una eina de lluita contra la radicalització". El currículum és redactat per la CIE, però es pregunta, per qui dintre de la CIE? S'acaba advertint que, més que vigilar que es compleixi o no amb allò que s'ha promès (que també), s'ha de vigilar el contingut d'allò que s'ensenya i denunciar el currículum. Els currículums, tal com estan formulats ara, poden convertir-se en una eina més de conflicte i odi, i de tensió dins d'unes escoles que ja tenen força problemes. Malgrat aquesta crítica de contingut, també s'assenyalen aspectes interessants com ara, per exemple, el fet que no es parla d'un fet religiós limitat només a l'àmbit confessional. S'ha de recordar que l'islam és *din wa dawla*, i que, per tant, no és uniforme per a tot el món. Per això mateix és fonamental que es defensi un islam contextualitzat, que s'ubiqui dintre de la societat complexa i plural en la que estem vivint.

Més enllà del contingut teòric i didàctic, es parla també del tipus de formació que se'n ofereix o demana als professors. Alguns proposen establir un procediment i criteris per a la seva selecció, ja que que han d'atendre un gruix d'alumnes amb diferències d'edat importants. Es pregunten si un mestre amb algun tipus de coneixements d'islam és vàlid? Tanmateix, s'assenyala que ateses les diferències territorials i autonòmiques existents, hauríem de restar atents a les necessitats diferents que hi pugui haver entre les diferents comunitats musulmanes existents.

Finalment, es plantegen les possibilitats interessants que ofereixen les noves tecnologies, sobretot en matèria de poder ensenyar els mateixos cursos i currículums a distància, i que s'hauria d'aprofitar al màxim.

Alguns companys exposen les seves experiències de treball per oferir i millorar l'educació islàmica a l'Euskadi. Una lluita que van començar a l'any 2008 a la mesquita de Bilbao. En primer lloc, van preparar un grup de treball que es dividia en dos: (a) musulmans d'Euskadi i (b) musulmans a Euskadi. L'objectiu del primer era treballar amb les institucions i el de l'altre treballar amb els alumnes i els seus pares (atès la gran falta

d'informació i comprensió en matèria de la comunitat islàmica existent). Seguidament, van començar conversacions amb el Govern Basc, que duria a terme una sèrie d'accions per tal de comprovar el compliment d'aquesta normativa, recordant el seu compromís amb la llei. Encara n'hi havia i n'hi ha directors de col·legi que s'oposen a implementarla. Seguidament, es van fer reunions amb l'assemblea de musulmans bascos perquè cadascú fes un seguiment de cada família; havien d'anar al col·legi i fer vàries còpies del plec de matriculació: una pel col·legi, una altra pels pares, una altra pel consell, una altra pel Govern Basc i una última per a la taula sindical. L'objectiu d'aquesta forma de procedir era que ningú no pogués dir que se'ls havia perdut i així poder treballar.

Tanmateix, la taula sindical de la Conselleria d'Educació va sol·licitar la competència al Govern central, cosa que es va aconseguir pel curs 2009-2010. Malgrat que al principi hi van haver problemes d'adequació de la contractació (es va perdre els contractes catorze vegades, no arribaven mai a Euskadi), l'any 2011 es va transferir la competència i tot el paquet legal. Quan van començar les classes, tant la CIE com la FEERI i la UCIDE van desaparèixer del mapa. Un any més tard, el 2012, es va lluitar per l'ampliació de la plantilla del professorat, i s'aconsegueix un professor més, per Àlaba (ja en tenien a Biscaia), i, finalment, pel curs 2017 es va aconseguir oferir una convocatòria per Bilbao.

La conclusió d'aquest cas és que aconseguir el compliment dels Acords referents a l'educació és en gran part una qüestió de lluita, sovint malgrat l'absència de la CIE i les absències dels partits polítics i les administracions, així com l'esgotament dels professors. Dit això, s'insisteix en que malgrat el fet que el marc normatiu legal sigui comú, ja que els Acords són vàlids per a totes (la religió és una competència que no es transfereix a les comunitats autonòmiques, en canvi sí que tenen transferides les competències d'educació), s'ha de tenir en compte que la realitat dependrà molt de les legislacions concretes de cada territori, i amb la llei a la mà els polítics t'escoltaran. Per això mateix, la comunitat islàmica i els musulmans de cada territori s'han d'organitzar bé i reconèixer les diferències internes, han d'assumir les lleis i els idiomes oficials (català o euskera i castellà) del territori on viuen, i deixar d'insistir tant en el domini de l'àrab i defensar la pluralitat de la *umma* en tots els sentits. S'obre un important debat sobre la llengua, perquè (segons el punt de vista d'un convers) l'àrab no és l'idioma de tots els musulmans a Espanya.

Tanmateix es planteja la pregunta de si és adequat o no oferir classes de religió islàmica a l'escola pública. No sembla que hi hagi consens sobre aquest punt. Alguns defensen que no, que a l'escola pública s'hauria d'estudiar la història de les religions mentre que s'haurien d'ensenyar la religió als centres de culte. Altres diuen que als Acords no es parla de la història de les religions sinó d'ensenyament religiós a l'escola pública, i reivindiquen, per tant, que es parli d'ensenyament.

Qüestions:

1. S'ha d'ensenyar l'islam, i religió en general, a l'escola pública?
2. Quin tipus de formació s'hauria de demanar dels professors?
3. Com es podria plantejar una revisió dels continguts?

Taula 3: Assistència religiosa i drets civils

Si s'analitza l'evolució històrica de la gestió del fet religiós a nivell del marc polític i legal, dins l'estat espanyol, trobem tres etapes: 1) democratització, amb la Constitució i la Llei de Llibertat Religiosa (1980), on s'estableixen els drets però no es concreten; 2) els Acords del 92, on domina una lògica de reconciliació històrica que amaga l'acumulació real, com una mena d'aparador cap a l'exterior però no intern; i, 3) entre acomodació i la securització, sobretot a partir del 2004, quan neix una nova etapa amb noves regularitzacions i noves polítiques on la lògica ja no és de cara a la galeria sinó cap a l'interior i es mou amb una mena de tensió permanent entre l'acomodació de la diversitat i la securització.

A **nivell institucional** s'hauria de parlar de tres àmbits: 1) l'assistència religiosa històricament parlant, és a dir l'acompanyament religiós d'un ministre de culte que acompanya l'intern, 2) els espais de culte, i 3) l'acomodació de les pràctiques quotidianes (alimentació, vestimenta, tot allò que interfereix en la dinàmica institucional).

A l'**exèrcit** s'ha d'entrar de manera "força estranya". Les reials ordenances de l'exèrcit de terra del 1983, que malgrat tot reconeixen força espai a la pluralitat religiosa i llibertat religiosa; sempre condicionant-la a la disponibilitat de servei. Malgrat tot, a nivell pràctic, existeixen unes orientacions i unes pautes sobre com organitzar l'activitat militar per tal de ser respectuós amb els horaris i unes festivitats diferents, sempre supeditat als criteris operatius i logístics. Malgrat que sobre el paper no hi ha grans tractaments diferenciats, pel contrari, a l'àmbit militar, les disposicions són més detallades respecte al reconeixement de la pluralitat religiosa. De moment no existeix cap "imam castrense" tot i que la Llei de Llibertat i Drets dels Militars reconeix aquests drets i deures religiosos. El servei d'assistència religiosa de l'exèrcit es troba regulat per una norma o decret. El reconeix el seu primer article, i els altres set regulen l'assistència religiosa a l'exèrcit per als catòlics.

Quan tractem l'assistència religiosa en els **centres penitenciaris i hospitals**, veiem que malgrat que tota la normativa reconeix la importància i conveniència de disposar d'espai com a accés, l'accés està regulat. Tot i així, s'acostuma a ignorar els més dèbil de les minories com serien per exemple els i les musulmans que no tenen papers i els que estan en els CIE (tot i que en aquest últim cas la competència és de l'estat) s'hauria de ser més proactiu i pressionar per tal que també es respectin els drets en aquestes institucions. De fet, es van signar acords amb catòlics, evangèlics i musulmans per a assegurar l'assistència religiosa dins dels CIE.

A l'àmbit de l'**educació**, sembla haver-hi una demanda creixent de regulació: el professorat ho està demanant. Els centres educatius són un dels espais on s'ha produït més debat i polèmica, i fins i tot algunes sentències i prohibicions. No existeix a Espanya cap legislació en referència a aquesta qüestió, i no obstant ja s'han pres decisions judicials, fins el punt que, a partir d'un reglament de règim intern, s'ha pogut expulsar a una alumna amb *hiyab* d'un institut públic. En aquest sentit, a l'escola hi ha una gran discrepància entre la norma i la pràctica: entre l'ideari, la construcció que l'escola fa de si mateixa com a espai de llibertat i igualtat, de salvaguarda dels drets, i la realitat diària. Per vulnerar aquest dret no cal que existeixi cap llei que prohibeixi res; ans al contrari, tot i existir unes lleis o ordenances que protegeixen la igualtat, i fins i tot dominar la idea de l'escola com a lloc de llibertat i igualtat, existeixen jerarquies lingüístiques, culturals i religioses. Hi ha religiositats que són més legítimes a les escoles i d'altres no quadren amb la idea dominant de com ha de ser una ciutadana espanyola

de determinada religió. És a dir, malgrat determinades normes que suposadament són pro-diversitat i on hi ha tot un ideari de llibertat i igualtat, el dret a la llibertat religiosa de les musulmanes és qüestionat diàriament perquè a la pràctica hi ha formes de ser i d'estar, determinades corporalitats, que són menystingudes i d'altres que es perceben com a més correctes.

A nivell de cada organització concreta, s'ha de recordar que cada institució és particular i l'aplicació de la legislació a les institucions té dinàmiques molt concretes que cal tenir en compte. Així, per exemple, les presons han fet un treball molt més intens per a l'acomodació de la diversitat religiosa, tot i que domina un model molt més uniformista que no s'admet la diversitat interna de cada confessió i es mostra poc receptiu a les necessitats particulars, basant-se sobretot en una dinàmica de control. Als hospitals, en canvi, generalment no s'aborda el tema, no hi ha una línia institucional clara i per tant la qüestió és objecte de variacions i diferències importants de centre a centre. Existeixen iniciatives personals i auto-organitzades, com ara l'emprenedor pro-minoria, que sovint són dones infermeres musulmanes o infermeres catòliques, i/o de dones (mares i germanes) que ofereixen menjar. Aquestes iniciatives, però, són invisibilitzades, sense acreditació formal, i sense cap reconeixement públic.

Les desigualtats estructurals venen agreujades per tres tipus de dinàmiques internes informals inherents a les lògiques institucionals: 1) una des-responsabilització institucional. Més que una oposició frontal als centres, sembla més aviat que ningú s'ocupa dels temes i acaba parlant amb el capellà. Sobretot als hospitals, hi ha una incomoditat extrema a treballar-ne; 2) un "catolicisme banal", gairebé imperceptible, però que imposa certs privilegis, potser invisibles a nivell institucional i que no són objecte de debat; 3) una lògica securitària. Si abans hi havia religions bones i dolentes avui dia aquesta divisió es troba dintre de les distintes religions, per tant es vol marcar la frontera. Això implica una permanent sospita cap a les minories que genera un estat de desconfiança constant.

L'assistència religiosa que s'ofereix des de la Federació i l'Associació del CICC s'entén en un sentit molt ampli: el servei que rep un col·lectiu o persona per part d'un representant autoritzat o d'una entitat o d'una institució religiosa (musulmana) reconeguda oficialment, que estigui inscrita (al registre) o que gaudeixi d'un conveni. En aquest sentit s'ofereixen: a) *serveis als centres penitenciaris* (tenien un conveni de col·laboració amb la Generalitat, que però es va acabar a nivell formal a l'any 2011), que no es limita 100% a l'assistència religiosa, sinó que fan activitats com ara conferències, tallers, trobades, diàleg interreligiós, etc.; b) *assistència funerària* a tota Catalunya (tenien signat amb Cementiris de Barcelona un conveni de col·laboració amb el qual oferien tots els serveis funeraris sense cap contrapartida, però avui dia ja no existeix a nivell formal), que organitzen recollertes, i a vegades financen la feina de l'imam (tot i que sovint hi ha voluntaris que ho fan); c) *assistència religiosa en el cas de matrimoni*, que consisteix en donar tota la informació necessària per a que les parelles que ho vulguin puguin celebrar aquest matrimoni i dur-lo al Registre Civil; d) *mediació comunitària i assessorament religiós* i, per exemple, cursos preparatius per a la gent que fa la peregrinació a La Meca. Aquesta atenció en el seu conjunt, però, no es refereix exclusivament a la direcció o la realització de les pràctiques religioses, sinó que també inclou l'atenció a les persones en totes les seves dimensions, com poden ser altres serveis no-religiosos, materials i espirituals. L'objectiu també és, per tant, ajudar a la persona en el seu procés personal,

o be ajudar a una comunitat a organitzar-se d'una manera millor, tot resolent problemàtiques concretes en matèria legal, moral o espiritual.

Un dels punts de debat gira al voltant del **vel islàmic** i la seva condició com a dret religiós. Malgrat el fet que els Acords, la Llei Orgànica de Llibertat Religiosa i el Conveni Europeu de la Llibertat Religiosa emparen el dret de llibertat religiosa, només el conveni considera l'ús del *hiyab* una conducta que es pot emparar pel dret a la llibertat religiosa; específicament, diu que “sempre i quan aquesta conducta sigui l'expressió de les experiències religioses de la dona que ho porta”. En canvi, i malgrat la seva importància social (és un dels temes més debatuts i més recurrents en termes mediàtics i polítics), ni els Acords ni la Llei Orgànica van considerar necessari fer cap menció al respecte. Ans al contrari, semblen semblar dubtes sobre el dret a exercir aquesta llibertat religiosa.

En aquest sentit, dins l'àmbit dels drets civils en la matèria de llibertat religiosa ens trobem amb un marc força particular a l'estat espanyol: (1) la regulació és particular (primer es fa un pacte i després es porta a llei... on rau aleshores la sobirania del parlament?), i (2) estem en un territori on històricament la presència d'una sola església, institucionalitzada fins i tot de forma clara fins l'any 1978, i després amb una inèrcia institucional no contemplada per la Constitució. Malgrat això, l'espai dels drets és una negociació constant de tota la societat, i, per tant, cal recordar que la reivindicació de les minories reforça la posició també de les majories, que són minories en altres àmbits.

El *Real Decreto 176/2006, sobre términos y condiciones de inclusión en el Régimen General de la Seguridad Social de los dirigentes religiosos e imames de las comunidades integradas en la Comisión Islámica de España* va regular per primer cop de forma directa **els drets laborals dels imams**. Això implica només les comunitats integrades a la CIE. Es va originar una modificació de llei i amb ella, la cobertura de la seguretat social d'un imam i el seu regim laboral, exceptuant la prestació en cas d'atur. Malgrat ser discriminatori, ho és en menor grau que en altres confessions religioses. Els altres treballadors o persones col·laboradors que hi estiguin exercint algun tipus de feina però que no són ni dirigents ni imams també tenen accés a la seguretat social, sense limitacions.

Davant d'aquest panorama, falten polítiques clares que garanteixin la dimensió pública del fet religiós. El marc de la llibertat religiosa es veu greument afectat tant pel desenvolupament normatiu com per les actuacions competencials de les comunitats autònomes, i els governs municipals que tenen atribuïdes competències i presten serveis que poden afectar l'exercici d'aquest dret. Competències diferents i no sempre clares, que afavoreixen que una administració passi la pilota a l'altra, i que no s'actui. Tanmateix, s'ha de vigilar la qüestió de la masculinització de l'assistència religiosa que imposen els Acords i, a nivell general, una masculinització de l'assistència i de la pràctica religiosa en general que no s'hauria d'institucionalitzar i normalitzar.

Qüestions:

- 1) Sobre el *hiyab*, per què hi ha tanta impunitat a l'hora de qüestionar un dret civil, un dret religiós, quan les persones a qui se'ls nega aquest dret a la ciutadania són dones? Juga algun paper important?
- 2) Te sentit, i com, establir un conveni de col·laboració entre el CICC i la Generalitat pel que fa a la regulació de la feina dels imams?
- 3) S'ha menystingut la importància de l'assistència religiosa a l'exèrcit i els hospitals i, si és així, què s'hauria de fer al respecte?

Taula 4: Alimentació *halal*

Als Acords es diu que “es procurarà”. Una formulació per la que es va optar perquè en aquell moment no hi havia empreses ni productes que permetessin garantir el dret. Però això ha canviat i per tant s’hauria de fer avui dia de manera diferent avui. Caldria una jurisprudència que digui que “es garantirà”.

La Junta Islàmica assumeix el registre espanyol de patents i marques. Està ajustat a dret. Dintre de les marques i garanties, cal convèncer empreses de que es tracta d’un negoci. Ara hi ha dos certificadors, però cal que els consumidors s’organitzin, per exemple, per tal de demanar menú *halal*.

Les raons que s’han d’argumentar no fan referència únicament a la condició ritual del *halal*, sinó també al canvi de model alimentari que aporta salut. Alguns diuen, en aquest sentit, que si es vol canviar la mentalitat de la gent no és suficient esmentar que és ecològic o *halal*; s’ha de recórrer a l’anàlisi físic-químic per tal d’anar veient quin tipus de bondat té un respecte a l’altra. Per l’altra banda, si es fa una auditoria d’una escola amb un mes d’antelació no serveix de res; s’han de fer sempre al atzar. Però altres recorden que es menja *halal* perquè és un precepte religiós, de la mateixa manera que el que és musulmà fa el ramadà.

Es planteja que el *halal* és més que carn. Inclou els additius, les verdures, els sucus, els cosmètics, els fàrmacs... També inclou el tema de les finances. S’ha certificat com a *halal* a empreses logístiques, autoritats portuàries, etc. Restaurants sotmesos a control, també es certifiquen *halal*.

El fet és que existeixen diferents estàndards de *halal* al món: als països del Golf, a Malàisia, a Indonèsia; hi ha diverses opinions i escoles jurídiques.

Tot i que sembla haver-hi poc coneixement entre les persones musulmanes sobre quines són les etiquetes necessàries i correctes, i quins són els seus drets, hi ha experiències de lluita que tendeixen a enriquir aquesta visió una mica. Així, per exemple, una dona va explicar com porta els seus fills a una escola amb un 80% d’alumnes musulmans, i que, malgrat els acords (o justament per la poca precisió en aquest sentit), l’escola s’acull al “procurar”, no se sent obligada. Ella i la resta de famílies amb les que es va ajuntar presentaren primer una denúncia al Síndic de greuges i després unes 130 instàncies al Consorci d’Educació de Barcelona, que van aconseguir plantant-se a les portes de les escoles. Tot i que semblava que pel Consorci era suficient oferir un menú sense porc o vegetarià, s’ha aconseguit que publiqui una instrucció que obliga oferir un menú *halal* a les escoles on els alumnes ho demanin.

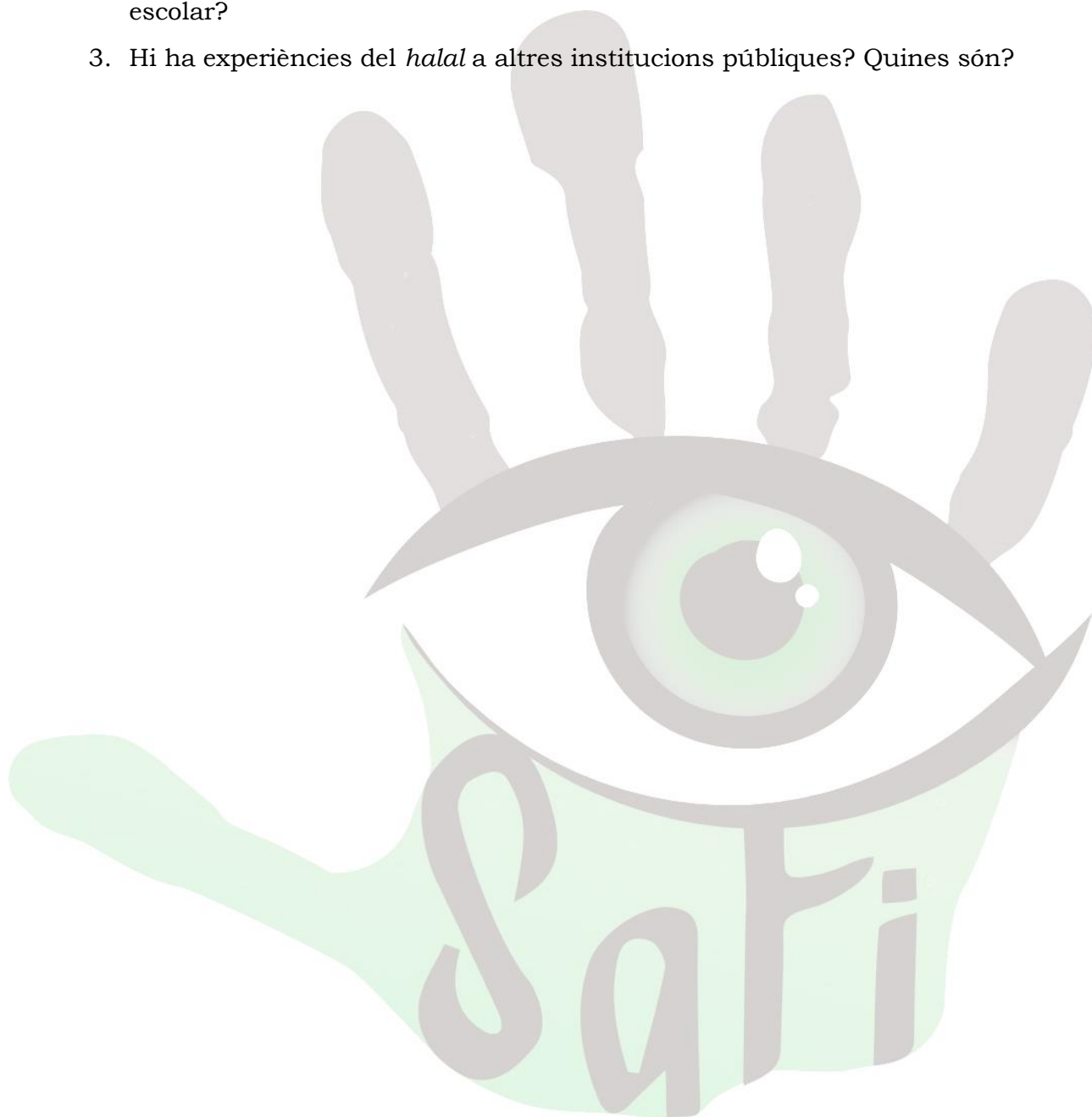
Una experiència contrària, en un sentit positiu. Un pare va explicar com va fer la demanda de menjar *halal* en una reunió d’escola/AMPA a inicis del curs en la que es va parlar del menjador de l’escola. Després van tenir reunions amb la direcció i amb l’empresa de càtering i van arribar a un acord perquè aquesta última comprés la carn en una carnisseria islàmica i així es va solucionar el tema. Un temps més tard, una altra escola del mateix districte va seguir el mateix procés. Va parlar de la bona experiència que han tingut a l’hora de parlar amb el distribuïdor, a qui li hauria d’interessar en un principi que el client estigui satisfet.

Altres parlen sobre com organitzar-se, proposen fer grups de consum com ho fan altres ‘consumidors’ com són els dels productes ecològics.

Es parla de que la CIE ha creat una comissió d'*halal* (alimentació, etc.) i que el ministeri ha constituït un òrgan.

Qüestions:

1. Hi ha motius per la desconfiança dels menús oferts a les escoles?
2. Quins són els mecanismes per tal de garantir la traçabilitat *halal* al menú escolar?
3. Hi ha experiències del *halal* a altres institucions públiques? Quines són?

Taula 5: Representativitats i organització comunitària

Es planteja que és important distingir l'organització segons els diferents nivells. No és el mateix el treball a nivell de la federació (a Madrid d'anada i tornada), que el treball de carrer, a les mesquites, manifestacions de barris, etc.

A nivell de la CIE predomina la idea que l'organització bicèfala ha estat una barrera per avançar en els drets dels musulmans. Per això es va proposar revisar-la, i al 2012 es va convocar a Madrid una assemblea de totes les federacions membres de la CIE; hi van acudir totes, i es van crear uns estatuts nous que acabarien amb la bicefàlia. És a dir, es van mobilitzar les persones musulmanes per canviar els estatuts, arreu de l'estat. Abans i després, es va reunir amb totes les conselleries d'educació de l'estat, i es va contactar amb tots els ministeris. Però finalment, el Registre d'Entitats Religioses del Ministeri de Justícia no volien pas inscriure aquests estatuts. A finals de 2015, però, l'Estat proposar un Reial Decret per acabar amb la bicefàlia, i per això van inscriure a corre-cuita una nova CIE. Per això mateix, alguns pensen que la CIE no té cap legitimitat, ja que la CIE d'ara es va crear en el seu moment per la necessitat que en tenia l'estat; està feta a mesura d'allò que vol l'estat espanyol.

La pregunta és doncs si és il·legítima o no? Tal com argumenten alguns, la comissió permanent l'haurà de crear l'assemblea de les comunitats i federacions pertanyents a la CIE. Però com que no es va arribar a cap acord es va convocar una permanent sense passar per assemblea, no se sap on fou constituïda, i amb ella es va canviar els estatuts, es va votar una junta directiva i es va inscriure en el Registre, i tot i que l'estat tenia coneixement del procés que s'havia gestionat i les normes de la CIE, ho va acceptar.

Per això, la nova estructura (amb un president, un secretari, un tresorer i dos vocals, a banda dels vint-i-cinc membres del Consell Permanent -representatiu de la diversitat i del territori-) tampoc no agrada a tothom. Arran dels canvis que es van produir, alguns argumenten que s'ha produït una homogeneïtzació de la CIE, i d'una manera forçada; en els seus estatuts, inscrits al Ministeri, no s'aprecien els matisos existents. Per això mateix, alguns sostenen que l'estat espanyol no és aconfessional, que tracta als musulmans com immadurs, com si les entitats musulmanes no sabessin organitzar-se.

Però com recorden algunes intervencions, la CIE va néixer d'aquesta forma perquè va ser complicat en un temps molt breu concertar dos grups de persones molt diferents que vivien la seva experiència com a musulmans a partir de dues realitats culturals distintes: els que havien arribat al territori d'un altre lloc i aquells que havien nascut al territori. Es va haver d'establir un sistema d'interlocució d'una forma particular: des de que s'inicia la interlocució es parla d'un dret fonamental que es negocia des de Madrid, que es pensa a Madrid, des de les categories pròpies del Regne. Malgrat això moltes reconeixen que després s'ha anat treballant des d'altres territoris de l'estat, sovint de manera més àgil i prepositiva. En aquest sentit, la representació i la interlocució és un tema molt sensible, i sembla haver-hi un consens sobre la necessitat de canviar-les, atès que com a Federacions o com a CIE no representen tots als musulmans espanyols. Com diuen alguns, es pot dir que representa a la federació o a les comunitats islàmiques o mesquites que hi pertanyen. Però la CIE només representa a les comunitats inscrites a la CIE, i no tots els musulmans estan adscrits a aquestes mesquites o comunitats. En aquest sentit, alguns defensen que vagin a una tots els representants, que treballin junts per construir un sentit comú. S'ha de promoure d'alguna forma que els i les musulmans s'uneixin i lluitin junts, respectant totalment la diversitat. És una debilitat que existeixin aquestes divisions.

Alguns argumenten que les entitats i federacions han de ser més inclusives. No només s'han d'obrir als joves, sinó també a les dones, aconseguir que hi participin; són les entitats que han d'obrir els espais, sobretot davant la falta de dones a les juntes directives. En aquest sentit, altres diuen que també les mesquites han d'esdevenir un lloc no només de culte, sinó també de formació, escola, universitat. S'ha d'obrir les mesquites a altres activitats que no siguin estrictament religioses. També a dintre de les mesquites ha d'haver-hi canvis, tant pel que fa als joves com per les dones: la mesquita ha d'esdevenir un espai per a tots.

N'hi ha altres que parlen de les lluites compartides amb altres confessions i agrupacions; argumenten que han de ser dins de les lluites de tota la societat, en les lluites pels drets civils; segons aquestes opinions, és millor emmarcar-ho de manera general. Per l'altra banda, algú argumenta que, com que no s'arriba a normalitzar la situació dels musulmans al país, o s'hauria de tornar al país d'origen o, potser, constituir-se més a nivell polític. Una tercera via és la que aposta per la entesa, la pau i la convivència; és necessari evitar les polèmiques i les recusacions, és necessari escoltar i dialogar. S'ha de prestar atenció a allò que ajuda mútuament i complementa la relació entre la societat i les confessions religioses. Tanmateix, n'hi ha qui defensa que s'ha de treballar més amb el Departament d'Affers Religiosos de Catalunya, l'únic territori que en disposa; enfortir la col·laboració amb ells.

Es parla també de la importància de tenir més presència dels musulmans als mitjans de comunicació i altres instàncies de poder simbòlic i d'informació. Sovint són no-musulmans, periodistes, experts i/o acadèmics els que parlen sobre els musulmans o l'islam, però els que pateixen (i hi viuen) són els musulmans. En aquest sentit també s'argumenta en contra del victimisme: no sempre s'han de derivar els problemes cap a l'administració. S'ha de fer auto-crítica, però que sigui sincera. Si no hi ha unitat, el problema és nostre, no podem culpar d'això a l'altre, al govern, al cap, al veí. S'ha de participar més, per exemple a les AMPA. I s'ha de fer crítica interna, i s'ha d'ensenyar una cultura de l'esforç.

Una forma de mobilitzar-se i fer-se veure és a través de la *fatwa*. Així, Minhaj-ul-Quran ha emès una *fatwa* contra el terrorisme, que li agradaria que arribés als representants del govern espanyol i de la Generalitat. Aquesta estratègia es va pensar per tal que els joves sàpiguen que poden i han de presumir de la seva religió. L'argument és que el problema rau en que els joves no presumeixen de la seva religió sinó que van de víctimes; en canvi, quan coneguin la religió llavors veuran l'islam d'una altra forma, estaran més interessats en practicar-ne. En canvi, diuen, si no es condemna el terrorisme s'estaria acceptant. Si existeixen dubtes, alguns ho accepten. Per això, per aclarir, la *fatwa* pretén dir que totes les escoles, totes les opinions i corrents internes, totes han rebutjat al terrorisme. Tanmateix, ningú no ha pogut rebutjar tampoc el que es diu a la *fatwa* (ni daesh ni els talibans). Altres, però, opinen que els musulmans espanyols no haurien d'emetre cap *fatwa* ni haurien de posar-se de l'altre costat. Que no han de justificar res; el que passa en altres llocs passa en altres llocs. El terrorisme és una qüestió política i darrera del seu ús s'amaguen interessos polítics i econòmics. No s'ha de barrejar la religió amb qüestions polítiques en funció dels interessos polítics. Contra això, però, es diu que *fatwa* és paraula, és educació. És molt fàcil dir que no s'ha de justificar, ni defensar, però parla amb els nens i nenes que ho viuen a diari. Si et calles és com si tinguessin raó en sospitar de tu. S'ha d'educar bé en què vol dir islam, per quin camí s'ha d'anar, i la *fatwa* també tracta d'això. Altres recorden que ja es va emetre una *fatwa*

a l'any 2005, arran dels atemptats d'Atocha, que es va traduir fins i tot a xinès. Va passar inadvertida, però va ser la primera vegada que es va fer un dictamen jurídic declarant al terrorisme fora d'islam, com una activitat que res no té a veure amb l'islam.

Els temes de lluita més importants que s'han mencionat es relacionen sobretot amb l'àmbit educatiu: són dos temes de gran preocupació, la segregació escolar i el fracàs escolar. En aquest sentit es recorda la conjugació entre una i l'altra (segregació i fracàs): a l'escola contínuament estan arribant nous i es talla el ritme de la classe. Així mateix, sovint tenen molts problemes a l'escola pública: per qüestions de racisme, nens genis de matemàtica al quart d'ESO són derivats pel seu professor cap a la Formació Professional. En aquest sentit, i atès que és una possible font d'alienació, s'assenyala que és important d'estar-hi atent. Tanmateix, es considera important poder garantir l'educació islàmica. Hi ha poca sensibilitat amb el tema entre els directors. I es menciona com, en comparació amb la resta de comunitats autonòmiques, Catalunya no té cap professors d'educació religiosa, un fet greu si es té en consideració el nombre d'estudiants musulmans (82.000 segons UCIDE, en total s'estimen uns 290.000 musulmans a nivell de l'estat). Com a solució a aquestes problemàtiques, es menciona la creació d'escoles privades. L'exemple en aquest sentit, és Suècia on hi ha moltes escoles, escoles bressols, etc.

A nivell de *halal* es planteja que en certs moments com per exemple del sacrifici, l'id al-adha, cadascú el fa a la seva manera (vol dir d'una forma informal i irregular: al bosc, al terrat, etc.), no es pot permetre, s'ha de vetllar per les condicions sanitàries necessàries.

Sobre el *hiyab* es planteja que s'ha de sensibilitzar sobre el dret humà existent sobre aquest tema i normalitzar i visibilitzar la seva presència. Així mateix s'ha de treballar a les escoles.

Qüestions:

1. Com es pot millorar l'estructura organitzativa de la comunitat respectant la diversitat i les distintes sensibilitats i alhora ser el més operatiu?
2. Quina relació s'ha d'establir amb la resta de confessions religioses?
3. Quines han de ser les estratègies comunicatives de la CIE i/o de les comunitats musulmanes envers la societat en el seu conjunt?